

Dr. sc. Elizabeta Ivičević Karas*

DOKAZNA SNAGA REZULTATA ISTRAGE PREMA PRIJEDLOGU NOVELE ZAKONA O KAZNENOM POSTUPKU

Rad je posvećen pitanju dokazne snage rezultata istrage odnosno problematici moguće uporabe na raspravi zapisnika o nekontradiktornom iskazu svjedoka koje je važno s obzirom na zahtjeve načela kontradiktornosti kao općeg elementa pravičnog postupka te okrivljenikova prava da ispituje svjedoke optužbe kao minimalnog prava obrane. Pitanje dokazne snage rezultata istrage razmatra se iz perspektive ustavnog okvira i temeljnih načela kaznenog procesnog prava, prakse Europskog suda za ljudska prava, nekih poredbenopravnih primjera te konkretnih rješenja iz Prijedloga novele Zakona o kaznenom postupku iz studenog 2013. godine. Posebno se kritizira predložena mogućnost čitanja na raspravi državnoodvjetničkih zapisnika o prethodnom nekontradiktornom ispitivanju svjedoka koja nije predviđena kao dopuštena iznimka u određenim opravdanim situacijama i pod određenim pretpostavkama, nego kao pravilo, s jedinim zahtjevom da se „na tim zapisnicima ne može isključivo ili u odlučujućoj mjeri temeljiti osuđujuća presuda“.

1. UVODNE NAPOMENE

Zakon o kaznenom postupku iz 2008. godine,¹ koji je temeljito promijenio koncept i strukturu dotadašnjeg prethodnog postupka, uskoro će doživjeti petu u nizu novelu. Njome zakonodavac nastoji u cijelosti implementirati Odluku Ustavnog suda Republike Hrvatske od 19. srpnja 2012.² i zakonski tekst uskladiti s Ustavom Republike Hrvatske. Ova se novela, od prethodnih razlikuje u tome što će ponovo promijeniti strukturu prethodnog postupka. Međutim, pitanje dokazne snage rezultata državnoodvjetničke istrage niti Ko-

* Dr. sc. Elizabeta Ivičević Karas, izvanredna profesorica Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

¹ Zakon o kaznenom postupku, Nar. nov. 152/08, 76/09, 80/11, 91/12, 143/12, 56/13.

² Ustavni sud Republike Hrvatske, Odluka i rješenje br. U-I-448/2009, U-I-602/2009, U-I-1710/2009, U-I-18153/2009, U-I-5813/2010, U-I-2871/2011.

načni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku (dalje: Prijedlog novele)³ ne rješava na odgovarajući način u segmentu koji se tiče uporabe kao dokaznog materijala na raspravi zapisnika o državnoodvjetničkom nekontradiktornom ispitivanju svjedoka tijekom prethodnog postupka. Pitanje je iznimno značajno prvenstveno iz aspekta ustavnog prava okrivljenika na pravični postupak, a ujedno i iz aspekta nekoliko temeljnih načela kaznenog procesnog prava: načela kontradiktornosti, usmenosti, javnosti i neposrednosti.

Načelo kontradiktornosti jedan je od općih elemenata pravičnog postupka i moguće ga je definirati kao „pravo stranaka da budu nazočne radnjama u postupku te saslušane prije donošenja odluke“.⁴ Riječ je o načelu koje je iznimno važno u dokaznoj materiji, jer upravo kontradiktorno izvođenje usmenih dokaza predstavlja „paradigmu pravičnog postupka“.⁵ Zakon o kaznenom postupku iz 2008. godine u načelu nije predvidio prisutnost obrane pri poduzimanju dokaznih radnji tijekom prethodnog postupka,⁶ uključujući dokaznu radnju ispitivanja svjedoka koju nekontradiktorno provodi državni odvjetnik, s iznimkom provođenja te radnje na dokaznom ročištu. Time tijekom prethodnog postupka nije osigurano ostvarivanje okrivljenikova prava da ispituje svjedoke optužbe, kao jednog od minimalnih prava obrane zajamčenog čl. 29. st. 2. t. 6. Ustava Republike Hrvatske⁷ i čl. 6. st. 3. d) Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (dalje: Europska konvencija).

Ostvarivanje okrivljenikova prava da ispituje svjedoke optužbe važno je i iz čitavog niza drugih razloga kao što su transparentnost u postupanju državnih tijela u progonu počinitelja kaznenih djela te sprječavanje mogućih pritisaka pri dobivanju iskaza svjedoka.⁸ Gledano iz perspektive učinkovitosti istrage kaznenih djela, poštovanje okrivljenikova prava da ispituje svjedoke optužbe doprinosi osiguranju istinitosti i točnosti iskaza svjedoka, jer postavljanjem pitanja svjedoku optužbe obrana ne samo da može utjecati na ocjenu njegove vjerodostojnosti nego i pridonijeti uklanjanju nedostataka te upotpunjenju iskaza, što može biti i od presudnog značenja za tijek postupka i sadržaj sudske presude.⁹

³ Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku, Ministarstvo pravosuđa, Zagreb, studeni 2013., <http://www.mprh.hr/nacrtprijedlogazidzpk>

⁴ Krapac, D., *Kazneno procesno pravo*, Prva knjiga: Institucije, Narodne novine, Zagreb, 2012., str. 159.

⁵ Ashworth, A., *Human Rights, Serious Crime and Criminal Procedure*, Sweet & Maxwell, London, 2002., str. 35.

⁶ Vidjeti Krapac, *op. cit.* u bilj. 4, str. 161.

⁷ Ustav Republike Hrvatske, Nar. nov. 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10.

⁸ Opširnije vidjeti: Summers, S. J., *Fair Trials The European Criminal Procedural Tradition and the European Court of Human Rights*, Hart Publishing, 2007., str. 146.

⁹ Vidjeti *ibid.*, str. 147, i Trechsel, S., *Human Rights in Criminal Proceedings*, Oxford University Press, 2005., str. 293.

Važno je istaknuti i to da Europski sud za ljudska prava pojam „svjedoka“ tumači autonomnom metodom, pa tako pod pojmom svjedoka razumije i vještake, suokrivljenike¹⁰ ili oštećenike.¹¹ No ovaj rad posvećen je ponajprije problematici uporabe na raspravi zapisnika o državnoodvjetničkom nekontradiktornom ispitivanju svjedoka shvaćenog u „užem smislu“, koja će se razmatrati iz perspektive prakse Europskog suda za ljudska prava, nekih poredbenopravnih rješenja, hrvatskog ustavnog i zakonskog okvira te Prijedloga novele Zakona o kaznenom postupku.

2. OKRIVLJENIKOVO PRAVO DA ISPITUJE SVJEDOKE OPTUŽBE U PRAKSI EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

2.1. Načelo kontradiktornosti i konfrontacijsko pravo

Načelo kontradiktornosti, premda nije izrijekom proklamirano u tekstu Europske konvencije, razvilo se u judikaturi Europskog suda za ljudska prava kao opći element prava na pravični postupak iz čl. 6. st. 1. Europske konvencije. Ono podrazumijeva procesno pravo stranaka „da imaju uvid u sve dokaze ili primjedbe koje su iznesene sucu te da o njima raspravljaju“¹² odnosno „da svaka stranka, u kaznenom ili građanskom postupku, mora u načelu imati mogućnost da bude upoznata i da raspravlja o svim dokazima ili primjedbama iznesenim pred sucem da bi mogla utjecati na njegovu odluku“.¹³ Načelo kontradiktornosti je dakle izravno vezano uz problematiku dokazivanja u kaznenom postupku jer stranke upravo aktivnim sudjelovanjem u izvođenju dokaza te raspravljanjem o dokazima mogu utjecati na rezultat kaznenog postupka.¹⁴ Pri tome je korištenje zajamčenim procesnim pravima kojima se ostvaruje kon-

¹⁰ O problematici korištenja zapisnika o prijašnjem iskazu suokrivljenika vidjeti Đurđević, Z., Procesna jamstva obrane prema suokrivljeniku kao svjedoku optužbe, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 2/2009, str. 783-808.

¹¹ Vidjeti Sudre, F.; Marguénaud, J.-P., Andriantsimbazovina, J., Gouttenoire, A., Levinet, M., Les grands arrêts de la Cour européenne des Droits de l'Homme, Presses Universitaires de France, 2011., str. 425.

¹² Presude Europskog suda za ljudska prava *Niderhöst-Huber protiv Švicarske*, 18. veljače 1997., § 24 i slj., i *Werner protiv Austrije*, 24. studenoga 1997., § 65.

¹³ *Pellegrini protiv Italije*, 20. srpnja 2001., § 44. Ascensi, L., Du principe de la contradiction, L.G.D.J., Paris, 2006., str. 68.

¹⁴ Vidjeti Ivičević Karas, E., Okrivljenikovo pravo da ispituje svjedoke optužbe u stadiju istrage kao važan aspekt načela jednakosti oružja stranaka u kaznenom postupku (u povodu presude Europskog suda za ljudska prava u predmetu Kovač protiv Hrvatske), Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 2/2007, str. 1009.

tradiktornost u kaznenom postupku na dispoziciji stranaka, pa o njihovoj volji ovisi hoće li postupak u kojem sudjeluju zaista imati kontradiktoran karakter.¹⁵

Načelo kontradiktornosti kao opći element pravičnog postupka u kaznenom se postupku konkretizira kroz okrivljenikova minimalna prava obrane: pravo da bude obaviješten o prirodi i razlozima optužbe (čl. 6. st. 3. a) Europske konvencije), pravo da ima odgovarajuće vrijeme i mogućnosti za pripremu obrane (čl. 6. st. 3. b) Europske konvencije) i pravo da ispituje svjedoke optužbe te da ispituje svjedoke obrane pod jednakim uvjetima (čl. 6. st. 3. d) Europske konvencije). Potonje pravo ujedno je poseban aspekt načela kontradiktornosti,¹⁶ kao i načela jednakosti oružja¹⁷ iz čl. 6. st. 1. Europske konvencije, a ima dva aspekta: okrivljenikovo pravo da ispituje svjedoka optužbe i time kontradiciira njegovu iskazu te pravo obrane na ispitivanje svjedoka obrane.¹⁸ Prvi je aspekt usko povezan s mogućnošću „stranačkog suprotstavljanja“ na javnoj raspravi, na kojoj se svi dokazi izvode u prisutnosti okrivljenika.¹⁹ Okrivljenik mora imati „odgovarajuću i dostatnu mogućnost“ osporavati iskaz odnosno ispitati svjedoka optužbe u trenutku davanja iskaza ili poslije u postupku,²⁰ što podrazumijeva ispitivanje u nazočnosti i okrivljenika i branitelja. Štoviše, ako zauzmemo stajalište da je ključna uloga branitelja i u tome da okrivljeniku pomogne opovrgnuti dokaze optužbe, nameće se zaključak da o primjeni načela kontradiktornosti ovisi i ostvarivanje konvencijskog prava na učinkovitu obranu (čl. 6. st. 3. c) Europske konvencije).²¹

Smisao konfrontacijskog prava prvenstveno je u tome da okrivljenik svjedoku optužbe može postavljati pitanja kojima će moći provjeriti ili staviti na kušnju pouzdanost i istinitost njegova iskaza²² i kao takvo ono čini srž načela kontradiktornosti. Dodatni smisao konfrontacijskog prava je i u tome da okrivljenik može promatrati ponašanje svjedoka tijekom ispitivanja, jer određeni fizički znakovi, poput mimike lica, gesta, načina govora i slično, može utjecati na ocjenu istinitosti ili neistinitosti sadržaja iskaza svjedoka.²³ Riječ je ujedno

¹⁵ Ascensi, L., *op. cit.* u bilj. 13, str. 78.

¹⁶ Sudre, F., *Droit européen et international des droits de l'homme*, Presses universitaires de France, Paris, 2011., str. 474, i Trechsel, S., *op. cit.* u bilj. 9, str. 292.

¹⁷ Štoviše, jedino u čl. 6. st. 3. d) izrijeком je spomenuto načelo jednakosti oružja, inače razvijeno u praksi Europskog suda za ljudska prava. Trechsel, S., *op. cit.* u bilj. 9, str. 326.

¹⁸ Summers, S. J., *op. cit.* u bilj. 8, str. 137.

¹⁹ Krapac, D., *op. cit.* u bilj. 4, str. 177.

²⁰ Vidjeti primjerice presude Europskog suda za ljudska prava *Solakov protiv Makedonije*, 31. listopada 2001., § 57; *Säidi protiv Francuske*, 20. rujna 1993., § 43; *Unterpertinger protiv Austrije*, 24. studenog 1986., § 31, i mnoge druge presude, u: Lonati, S., *Il diritto dell'accusato a „interrogare o fare interrogare“ le fonti di prova a carico*, G. Giappichelli Editore, Torino, 2008., str. 197-198.

²¹ Summers, S. J., *op. cit.* u bilj. 8, str. 149.

²² Ashworth, A., *op. cit.* u bilj. 5, str. 34.

²³ *Ibid.*, str. 34.

o smislu načela neposrednosti, kojeg je svrha pouzdanije utvrđivanje suda činjenica u kaznenom postupku.

Dakle, pravo okrivljenika na ispitivanje svjedoka optužbe prirodno je povezano s primjenom načela neposrednosti i usmenosti u izvođenju dokaza na javnoj raspravi.²⁴ Premda načelo neposrednosti nije izrijekom proklamirano u okviru čl. 6. Europske konvencije, poput načela javnosti, niti se do sada jasno afirmiralo u judikaturi Europskog suda za ljudska prava, poput načela kontradiktornosti, nedvojbeno je njegova važnost.²⁵ Upravo izvođenje dokaza i raspravljanje o dokazima na raspravi, sukladno načelu neposrednosti, nalaže „institucionalna koncepcija pravičnosti“ pa bi mogućnosti iznimki od načela neposrednosti trebalo tumačiti vrlo restriktivno.²⁶ Štoviše, svako ograničenje neposrednosti mora biti dostatno obrazloženo.²⁷ Osim toga, pravo na ispitivanje svjedoka optužbe iz čl. 6. st. 3. d) Europske konvencije podrazumijeva da se konfrontacija okrivljenika sa svjedokom optužbe odvija pred sucima koji će odlučivati u konkretnom predmetu, pa se i time načelo neposrednosti preklapa s okrivljenikovim konfrontacijskim pravom.²⁸

2.2. Dopuštena ograničenja

U praksi Europskog suda za ljudska prava dopuštena su određena ograničenja prava na pravični postupak, pa tako i prava okrivljenika da ispituje svjedoke optužbe. Pri tome treba poći od temeljne pretpostavke odnosno od pravila da „svaka mjera kojom se ograničuju prava obrane mora biti apsolutno nužna“.²⁹ Tako su iznimke od okrivljenikova konfrontacijskog prava dopuštene u slučajevima „odsutnih svjedoka“, koji su dali iskaz tijekom prethodnog postupka, a nisu mogli doći na raspravu zbog objektivnih razloga za koje ne može biti odgovorna država, kao što su primjerice smrt svjedoka, duševna

²⁴ Fedorova, M., *The Principle of Equality of Arms in International Criminal Proceedings*, Intersentia, 2012., str. 61.

²⁵ Primjerice u odluci o dopuštenosti *Mellors protiv Ujedinjenog Kraljevstva* od 30. siječnja 2003. Europski sud za ljudska prava uzeo je u obzir i načelo neposrednosti. Summers, S. J., *op. cit.* u bilj. 8, str. 155.

²⁶ *Ibid.*, str. 149.

²⁷ Presuda Europskog suda za ljudska prava *Melich i Beck protiv Češke Republike*, 24. srpnja 2008., § 53. Sudre, F., Marguénaud, J.-P., Andriantsimbazovina, J., Gouttenoire, A., Levinet, M., *op. cit.* u bilj. 11, str. 425.

²⁸ Presuda Europskog suda za ljudska prava *Graviano protiv Italije*, 10. veljače 2005., § 38. Harris, D. J., O'Boyle, M., Bates, E. P., Buckley, C. M., Harris, O'Boyle & Warbrick *Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford University Press, 2009., str. 259 i 322.

²⁹ Presuda Europskog suda za ljudska prava *Van Mechelen i dr. protiv Nizozemske*, 23. travnja 1997., § 58. Vidjeti Sudre, F., *op. cit.* u bilj. 16, str. 476.

bolest ili nemogućnost pronalaska ili nedostupnost svjedoka.³⁰ Iznimke su dopuštene i kada je riječ o „dragocjenim svjedocima“ kao što su prikriiveni istražitelji ili pouzdanici, za koje je važno da njihov identitet tijekom svjedočenja ostane tajan,³¹ pa se ispituju kao anonimni svjedoci, što je predmet razmatranja u nastavku.

U nekim slučajevima pravu okrivljenika da ispituje svjedoke optužbe kao pravu obrane konkuriraju interesi zaštite određenih kategorija svjedoka, kao što su ugroženi i ranjivi svjedoci, točnije njihova prava iz članka 8. Europske konvencije kojima se jamči pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života,³² pa je potrebno balansirati prava okrivljenikove obrane s jedne i prava svjedoka s druge strane da bi se pronašlo najuravnoteženije moguće rješenje.³³ U tim situacijama konfrontacijskom pravu okrivljenika u načelu ne konkurira učinkovitost postupka sama po sebi, nego interes druge osobe, svjedoka ili žrtve-svjedoka, kojima bi zbog suočenja s okrivljenikom bilo ugroženo neko temeljno ljudsko pravo.³⁴

Tako Europski sud za ljudska prava dopušta ograničenja okrivljenikova konfrontacijskog prava radi zaštite ugroženih svjedoka kojima prijeti opasnost od počinitelja kroz uporabu iskaza anonimnih svjedoka. Uporaba iskaza anonimnih svjedoka dopuštena je ako postoji vjerodostojna i specifična opasnost od odmazde prema svjedoku da bi se zaštitio njegov fizički integritet, međutim pod striktno propisanim pretpostavkama: 1) svjedok mora biti ispitan pred sucem koji poznaje identitet svjedoka te koji u zapisniku o ispitivanju mora navesti razloge anonimizacije te svoje mišljenje o pouzdanosti svjedoka, 2) okrivljenik mora imati mogućnost ispitati tog svjedoka u trenutku davanja iskaza ili poslije, 3) osuđujuća presuda ne može se temeljiti isključivo ili u odlučujućoj mjeri na iskazu anonimnog svjedoka.³⁵ Načelno, okrivljenikovo pravo može se ograničiti samo ako je to nužno, u najmanjoj mogućoj mjeri, a smetnje koje je zbog toga pretrpjela obrana moraju u dovoljnoj mjeri biti kompenzirane.³⁶ U svakom slučaju, ograničenje okrivljenikova konfrontacijskog

³⁰ Lonati, S., *op. cit.* u bilj. 20, str. 196. Vidjeti i Harris, D. J., O'Boyle, M., Bates, E. P., Buckley, C. M., *op. cit.* u bilj. 28, str. 323.

³¹ Trechsel, S., *op. cit.* u bilj. 9, str. 315-316.

³² Presude Europskog suda za ljudska prava *Doorson protiv Nizozemske*, 26. ožujka 1996., § 70; *Van Mechelen i dr. protiv Nizozemske*, 23. travnja 1997, § 53. Lonati, S., *op. cit.* u bilj. 20, str. 213, i Ashworth, A., *op. cit.* u bilj. 5, str. 34.

³³ Lonati, S., *op. cit.* u bilj. 20, str. 215.

³⁴ Presuda Europskog suda za ljudska prava *Kostovski protiv Nizozemske*, 20. studenog 1989., § 44.

³⁵ Presuda Europskog suda za ljudska prava *Kostovski protiv Nizozemske*, § 41-44. Vidjeti Ivičević Karas, E., *op. cit.* u bilj. 14, str. 1013.

³⁶ Presuda Europskog suda za ljudska prava *Doorson protiv Nizozemske*, 26. ožujka 1996., § 72.

prava mora biti u skladu sa zahtjevima načela jednakosti oružja, jer čl. 6. st. 3. d) Europske konvencije, između ostalog, upravo osigurava jednakost oružja.³⁷

Europski sud za ljudska prava dopušta ograničenja okrivljenikova konfrontacijskog prava i radi zaštite posebno osjetljivih svjedoka, primjerice žrtava seksualnih delikata, u smislu da se okrivljeniku ne mora osigurati izravno ispitivanje svjedoka, nego mu se mora omogućiti da prisustvuje ispitivanju svjedoka putem audio-vizualne snimke te da posredno postavlja pitanja, čime se ispunjavaju zahtjevi i konfrontacijskog prava i načela neposrednosti.³⁸

Ukratko, Europska konvencija jamči pravo okrivljenika da ispituje svjedoke optužbe. U slučaju dopuštenih ograničenja, bilo bi protivno čl. 6. Europske konvencije kada bi se presuda donesena u kaznenom postupku temeljila „isključivo ili u odlučujućoj mjeri“ na iskazu svjedoka kojeg okrivljenik nije imao prilike ispitati tijekom prethodnog postupka ili na raspravi.³⁹

Opisani stav Europskog suda za ljudska prava ne može se tumačiti u smislu da čitanje na raspravi i zapisnika o iskazu svjedoka danom tijekom prethodnog postupka bez prisutnosti obrane samo po sebi nije protivno Europskoj konvenciji ako je sadržaj tog zapisnika bio potkrijepljen i drugim dokazima korištenim u postupku. To bi značilo da Europski sud za ljudska prava ignorira pravo iz čl. 6. st. 3. d) Europske konvencije.⁴⁰ Osim toga, takvo bi tumačenje bilo inkompatibilno sa stajalištem izraženim u slučajevima opisanih dopuštenih ograničenja okrivljenikova konfrontacijskog prava, primjerice radi zaštite ugroženih i posebno osjetljivih svjedoka, u kojima upravo Europski sud za ljudska prava zahtijeva da okrivljeniku mora biti omogućeno da, bilo tijekom prethodnog postupka ili na raspravi, barem posrednim putem ima mogućnost ispitati svjedoka. U tim slučajevima moraju biti ispunjena i opisana dodatna jamstva obrane, pa proizlazi da su svi ti uvjeti u biti nepotrebni ako bi se iskaz svjedoka pribavljen na nekontradiktoran način ionako mogao koristiti kao dokaz u postupku, pod jedinim uvjetom da se presuda na temelji u cijelosti ili odlučujućoj mjeri na tom dokazu.⁴¹

Naposlijetku, čl. 6. st. 1. i st. 3. Europske konvencije zajedno državama nameću obvezu poduzimanja pozitivnih mjera koje će okrivljeniku omogućiti da ispituje ili dade ispitivati svjedoke optužbe, što je Europski sud za ljudska

³⁷ Harris, D. J., O'Boyle, M., Bates, E. P., Buckley, C. M., *op. cit.* u bilj. 28, str. 323.

³⁸ Kriteriji su postavljeni u presudi Europskog suda za ljudska prava *S. N. protiv Švedske*, 2. srpnja 2002., § 47. Vidjeti Ivičević Karas, E., *op. cit.* u bilj. 14, str. 1014.

³⁹ Presuda Europskog suda za ljudska prava *S.E. protiv Italije*, 12. siječnja 1999., § 10, prema: Lonati, S., *op. cit.* u bilj. 20, str. 199.

⁴⁰ Trechsel, S., *op. cit.* u bilj. 9, str. 296.

⁴¹ Vidjeti i kritiku opisnog rezoniranja Europskog suda za ljudska prava u presudi *Asch protiv Austrije*, 26. travnja 1991., u: Mrčela, M., Svjedoci u kaznenom postupku ispitivanje svjedoka kao dokazna radnja, Narodne novine, Zagreb, 2012., str. 147. Vidjeti i Trechsel, S., *op. cit.* u bilj. 9, str. 295 i 296.

prava istaknuo u presudi *Oleg Kolesnik protiv Ukrajine*.^{42,43} Ispunjenje konvencijskih pozitivnih obveza za nacionalni pravni sustav ponajprije znači obvezu uspostave odgovarajućeg pravnog okvira, ali ispunjenje te obveze i na provedbenoj razini.⁴⁴ Konkretno, država mora poduzeti sve potrebne mjere da omogući saslušanje svjedoka pred sudom tako da u zakonskom okviru osigura ostvarivanje okrivljenikova konfrontacijskog prava te detaljno regulira eventualne mogućnosti iznimki i uvjete korištenja na raspravi zapisnika o nekontradiktornom ispitivanju svjedoka.⁴⁵ U tom smislu ne bi bilo dostatno postojanje tek relativne dokazne zabrane utemeljenja presude u cijelosti ili odlučujućoj mjeri na nekontradiktorno pribavljenom iskazu svjedoka optužbe.

3. USTAVNI I ZAKONSKI OKVIRI

3.1. U poredbenom pravu

3.1.1. Talijansko pravo

Kada je riječ o okrivljenikovu konfrontacijskom pravu, talijansko kazneno procesno pravo posebno je zanimljivo utoliko što pruža veće garancije poštovanja načela kontradiktornosti u izvođenju dokaza nego što ih zahtjeva Europska konvencija.⁴⁶ Talijanski Ustav u čl. 111. st. 2. proklamira pravo na pravični postupak, uključujući i načela kontradiktornosti i jednakosti oružja,⁴⁷ a u st. 4. da

⁴² Presuda Europskog suda za ljudska prava *Oleg Kolesnik protiv Ukrajine*, 19. studenog 2009., § 41.

⁴³ Sudre, F., Marguénaud, J.-P., Andriantsimbazovina, J., Gouttenoire, A., Levinet, M., *op. cit.* u bilj. 11, str. 426.

⁴⁴ U predmetu *Oleg Kolesnik protiv Ukrajine* Europski je sud za ljudska prava zaključio da državne vlasti nisu poduzele mjere koje bi bile dostatne da osiguraju saslušanje svjedoka pred sudom i na taj način omoguće ostvarenje prava iz čl. 6. st. 1. i. 3. Europske konvencije (§ 42). *Ibid.*, str. 426.

⁴⁵ Vidjeti rješenja koja je usvojila radna skupina Ministarstva pravosuđa, osnovana 11. listopada 2012., no koja nisu ušla u prvobitni Nacrt prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku niti su kasnije unesena u Prijedlog novele. Đurđević, Z., Osvrt na rezultate rada radne skupine Ministarstva pravosuđa za usklađivanje Zakona o kaznenom postupku s Ustavom Republike Hrvatske, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 1/2013, str. 57-62.

⁴⁶ Lonati, S., *op. cit.* u bilj. 20, str. 367-368.

⁴⁷ O (ne)usklađenosti ustavom proklamiranih načela kontradiktornosti i razumnog trajanja kaznenog postupka u kontekstu učinkovitog postupka, vidjeti Ferrua, P., Nel segno del „giusto processo“: una seconda ondata „attuativa“ dell’art. 111 Cost.?, u: Il processo penale tra politiche della sicurezza e nuovi garantismi (ed. Giuseppe Di Chiara), G. Giappichelli editore, Torino, 2003., str. 351-352.

je „kazneni postupak uređen u skladu s načelom kontradiktornosti u izvođenju dokaza“, što znači da načelo kontradiktornosti ujedno predstavlja metodu izvođenja dokaza koji se sastoje u iskazu osoba.⁴⁸ Čl. 111. st. 4. talijanskog Ustava određuje i da se „okrivljenikova krivnja ne može dokazati na temelju iskaza onih koji su, svojim vlastitim izborom, dragovoljno izmaknuli ispitivanju od strane okrivljenika ili branitelja“, čime je na ustavnoj razini zabranjena uporaba zapisnika o nekontradiktornom ispitivanju svjedoka optužbe u donošenju presude.

Talijanski Ustav ipak dopušta da se zakonom odrede iznimke od primjene načela kontradiktornosti u izvođenju dokaza kada okrivljenik na to pristane, ili kada je utvrđeno da kontradiktorno izvođenje nije moguće zbog objektivnih razloga, ili zbog dokazanog protuzakonitog ponašanja (čl. 111. st. 5. talijanskog Ustava). Naime, okrivljenik se može odreći svog prava na kontradiktornost pri poduzimanju određenih radnji, jer je riječ o pravu čije je prakticiranje na dispoziciji stranaka. Objektivni razlozi koji onemogućuju kontradiktorno izvođenje dokaza bili bi oni do kojih je došlo neovisno o ičijoj volji, kao što su smrt ili teška bolest, ali ne i, primjerice, narušenje psihičkog stanja osobe koja je dala izjavu.⁴⁹ Naposljetku, dokazano protuzakonito ponašanje ne odnosi se samo na ponašanje koje predstavlja kazneno djelo, nego i na svako ponašanje koje dovodi do povrede prava ili je poduzeto s ciljem kontaminiranja određenog dokaza.⁵⁰

Sukladno ustavnom načelu kontradiktornosti, u raspravni spis predmeta ulaze samo dokazi koji su izneseni na usmenoj, javnoj raspravi pred sucem, a ne i zapisnici o radnjama poduzetima tijekom prethodnog postupka sadržani u istražnom spisu.⁵¹ Talijanski zakonodavac izričito je zabranio čitanje zapisnika o izjavama svjedoka danim policiji, državnom odvjetniku ili sucu tijekom prethodnog istraživanja ili na prethodnom ročištu, osim ako su izjave svjedoka na prethodnom ročištu bile dane u prisutnosti optuženika ili njegova branitelja (čl. 514. talijanskog ZKP).⁵² Štoviše, na raspravi okrivljenikova krivnja ne može se dokazati na temelju iskaza svjedoka koji je dragovoljno, i tijekom prethodnog postupka i na raspravi, izbjegao podvrgavanje ispitivanju od strane okrivljenika ili branitelja (čl. 526. st. 1.bis talijanskog ZKP).

Međutim, talijanski Zakon o kaznenom postupku predviđa i dvije iznimke, od kojih se jedna odnosi na situacije kada je okrivljenik pristao na korištenje zapisnika iz prethodnog postupka, a druga na zapisnike o radnjama koje se ne

⁴⁸ Lonati, S., *op. cit.* u bilj. 20, str. 281.

⁴⁹ *Ibid.*, 322.

⁵⁰ *Ibid.*, str. 324-325.

⁵¹ Ruggieri, F., Marcolini, S., Italy, u: *Toward a Prosecutor for the European Union*, volume 1, A Comparative Analysis, ed. Ligeti, K., Hart Publishing, 2013., str. 395.

⁵² Codice di procedura penale, <http://www.altalex.com/?idnot=2011>

moгу ponoviti na raspravi.⁵³ Tako raspravni sudac može odlučiti da se pročitaју zapisnici o iskazima osoba danim policiji, državnom odvjetništvu ili sudu na prethodnom ročištu kada nije moguće ponovno ispitivanje zbog nepredvidivih činjenica ili okolnosti (čl. 512. talijanskog ZKP), a na tim se zapisnicima može temelјiti osuđujuća presuda.⁵⁴

3.1.2. Njemačko pravo

Njemačko pravo kao i talijansko prihvatilo je model državnoodvjetničkog prethodnog postupka. Međutim, dok talijanski model pruža i veća jamstva ostvarivanja okrivljenikova konfrontacijskog prava od Europske konvencije, jedna od temelјnih kritika upućenih njemačkom modelu jest upravo „da daje premalo mogućnosti okrivljenicima da se brane“ u kontradiktornom postupku odnosno konfrontacijskom modelu postupka (*Kontradiktorisches Verfahrensmodell*).⁵⁵ Dok branitelj može prisustvovati ispitivanju svjedoka od strane suda (§ 168c st. 1. i 2. njemačkog ZKP),^{56,57} ni okrivljenik ni branitelj ne mogu prisustvovati ispitivanju svjedoka od strane državnog odvjetnika ili policije, što se u literaturi kritizira zbog dovođenja tužitelja u kušnju da „naginje tome da slučaj temelji na jednostranom svjedočenju“.⁵⁸ S druge strane, prisustvo okrivljenika i branitelja ispitivanju svjedoka omogućilo bi im da odmah komentiraju iskaz svjedoka te da ga po potrebi korigiraju i dopune, čime bi se mogle izbjeći pogreške tijekom istrage.⁵⁹

U fazi rasprave, u njemačkom pravu vrijede načela kontradiktornosti, usmenosti, neposrednosti i javnosti. Načelo neposrednosti određuje da na raspravi sudac ispituje svjedoke, a usmeno ispitivanje svjedoka u pravilu ne može nadomjestiti čitanje zapisnika o iskazima danim u prijašnjim fazama postupka (§ 250 i § 240 njemačkog ZKP),⁶⁰ ako zapisnike nije sastavio sud, nego državno odvjetništvo ili policija.⁶¹ Međutim, predviđene su iznimke u

⁵³ Primjerice zapisnici o poduzetim pretragama, privremenom oduzimanju predmeta, nadzoru nad telekomunikacijama ili o ispitivanju svjedoka koji je u međuvremenu umro. Ruggieri, F.; Marcolini, S., *op. cit.* u bilj. 51, str. 395.

⁵⁴ Lonati, S., *op. cit.* u bilj. 20, str. 370-371.

⁵⁵ Huber, B., *Criminal Procedure in Germany*, u: *Criminal Procedure in Europe*, Vogler/Huber eds., Duncker & Humblot, Berlin, 2008., str. 356.

⁵⁶ Strafprozeßordnung, <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/stpo/gesamt.pdf>

⁵⁷ Huber, B., *op. cit.* u bilj. 55, str. 344.

⁵⁸ *Ibid.*, str. 357.

⁵⁹ *Ibid.*

⁶⁰ *Ibid.*, str. 291.

⁶¹ Vidjeti Roxin, C., Schünemann, B., *Strafverfahrensrecht*, Verlag C. H. Beck, München, 2012., str. 405.

slučajevima kada je svjedok umro ili je zbog drugih razloga spriječen pojaviti se pred sudom, ili ako se sudionici rasprave suglase o čitanju na raspravi zapisnika o prijašnjem ispitivanju svjedoka (§ 251 i § 255a st. 1. njemačkog ZKP).⁶² Ako svjedok izjavi da se više ne sjeća određenih činjenica, može se pročitati dio zapisnika o njegovu prijašnjem ispitivanju radi podrške ili „osvježenja“ njegova pamćenja (*Unterstützung seines Gedächtnisses*) ili radi uklanjanja proturječnosti između prijašnjeg iskaza i iskaza danog na raspravi (§ 253 njemačkog ZKP).⁶³ Iako u pravilu ne može čitati zapisnik, sud može ispitati kao svjedoka po čuvenju policijskog službenika ili državnog odvjetnika o sadržaju iskaza koji je svjedok dao prije u postupku.⁶⁴ Presuda se ne smije temeljiti na zapisnicima o ispitivanju svjedoka u istrazi, sadržanima u istražnom spisu, niti onda kada su dijelovi tih zapisnika bili pročitani na raspravi,⁶⁵ premda obrazloženje presude može sadržavati reakciju ispitivanog svjedoka na predloženi sadržaj zapisnika o prijašnjem ispitivanju.⁶⁶

3.1.3. Francusko pravo

Nakon talijanskog i njemačkog primjera kaznenih postupaka valja se osvrnuti na francuski primjer tradicionalnog mješovitog tipa kaznenog postupka u kojem su još uvijek snažni inkvizitorni elementi, čak do te mjere da se u literaturi govori o „najinkvizitornijem postupku u Europi“.⁶⁷ Međutim, među temeljnim načelima francuskog kaznenog postupka su i načela pravičnog postupka, kontradiktornosti i jednakosti oružja, proklamirana u preliminarnom članku francuskog ZKP.^{68,69} Rasprava je uređena sukladno načelima javnosti, usmenosti i kontradiktornosti, no prethodni je postupak još uvijek pretežito inkvizitornoga karaktera, nejavan i pismen.

⁶² Weigend, T., Germany, u: *Toward a Prosecutor for the European Union*, volume 1, A Comparative Analysis, ed. Ligeti, K., Hart Publishing, 2013., str. 297.

⁶³ Beulke, W., *Strafprozessrecht*, C. F. Müller Verlag, Heidelberg, 2005., str. 240.

⁶⁴ Weigend, T., *op. cit.* u bilj. 62, str. 297.

⁶⁵ „...Čak ni onda kada je jasno da se na sudu nije raspravljalo o važnim činjenicama.“ Huber, B., *op. cit.* u bilj. 55, str. 291.

⁶⁶ Beulke, W., *op. cit.* u bilj. 63, str. 244.

⁶⁷ Vogler, R., *Criminal Procedure in France*, u: *Criminal Procedure in Europe*, Vogler/Huber eds., Duncker & Humblot, Berlin, 2008., str. 188.

⁶⁸ *Code de procédure pénale*, Dalloz, Paris, 2012.

⁶⁹ Temeljna, odnosno rukovodeća načela kaznenog postupka (*les principes directeurs du procès pénal*) unesena su u preliminarni članak zakonodavnog reformom iz 2000. godine, pod utjecajem judikature Europskog suda za ljudska prava, ali i načela proizašlih iz prakse Ustavnog vijeća. Vidjeti Bück, V., *Le Conseil Constitutionnel et les réformes pénales récentes*, u: *Le nouveau procès pénal après la loi Perben II*, Dalloz, Paris, 2004., str. 257 i 264, i Bonfils, P., Vergès, E., *Travaux dirigés de droit pénal et de procédure pénale*, Litec, Paris, 2004., str. 130-131.

Kada se provodi sudska istraga teških kaznenih djela (*crimes*), sud je odgovoran za prikupljanje dokaza tijekom prethodnog postupka,⁷⁰ pa istražni sudac, između ostalog, ispituje svjedoke te zapisnike o ispitivanju prilaže spisu koji će na kraju istrage proslijediti sudu (*cour d'assises*). Osim u iznimnim slučajevima, ispitivanju svjedoka nisu prisutni okrivljenik ni branitelj (čl. 102. francuskog ZKP).

Na raspravi je čitanje zapisnika o radnjama poduzetima tijekom prethodnog postupka dopušteno samo iznimno,⁷¹ pa tako i čitanje zapisnika o prijašnjem ispitivanju svjedoka, i to ako je svjedok umro ili je nedostupan sudu.⁷² „Nemogućnost“ osiguranja prisutnosti svjedoka na raspravi sud mora ustanoviti u konkretnom predmetu⁷³ i obrazložiti.⁷⁴ Prema čl. 333. francuskog ZKP, samo predsjednik vijeća pred sudom asiza može čitati zapisnike sastavljene tijekom istrage, koji se međutim ne mogu koristiti pri vijećanju o presudi.⁷⁵ Predsjednik vijeća po službenoj dužnosti ili na zahtjev stranaka sastavlja poseban zapisnik o eventualnim dodacima, izmjenama ili varijacijama koje postoje između iskaza koji je svjedok dao na raspravi i iskaza danih u prijašnjim fazama postupka. Taj zapisnik prilaže se zapisniku s rasprave i nije obuhvaćen eventualnom kontrolom od strane Kasacijskog suda.⁷⁶ Potrebno je međutim naglasiti da je u postupku za srednje teška i lakša kaznena djela veća mogućnost korištenja zapisnicima o dokaznim radnjama poduzetima tijekom prethodnog postupka.⁷⁷

3.2. U hrvatskom pravu

Načelo kontradiktornosti iz čl. 6. st. 1. i okrivljenikovo pravo da ispituje svjedoke optužbe kao posebno jamstvo obrane iz čl. 6. st. 3. d) Europske konvencije proklamirani su u Ustavu Republike Hrvatske u okviru prava na pravični postupak (čl. 29. st. 1. Ustava RH) i prava osumnjičenika, okrivljenika i optuženika da ispituju ili dadu ispitivati svjedoke optužbe i da zahtijevaju

⁷⁰ Za srednje teška (*délits*) i lakša kaznena djela (*contraventions*) ne provodi se sudska istraga, nego policija predmet izravo prosljeđuje na suđenje. Vogler, R., *op. cit.* u bilj. 67, str. 180.

⁷¹ *Ibid.*, str. 189.

⁷² *Ibid.*, str. 244.

⁷³ Saint-Piere, F., *Le guide de la défense pénale*, Dalloz, Paris, 2005., str. 425.

⁷⁴ *Ibid.*

⁷⁵ Kada se sudsko vijeće povlači radi vijećanja i donošenja odluke, istražni spis se odlaže kod sudskog službenika. Vogler, R., *op. cit.* u bilj. 67, str. 189.

⁷⁶ Odluka kaznenog odjela Kasacijskog suda od 30. listopada 1996. Prema: *Code de procedure pénale*, Dalloz, Paris, 2012., str. 678.

⁷⁷ Riječ je o postupcima koji se vode za najlakša kaznena djela (*contraventions*) pred *tribunal de police* i za srednje teška kaznena djela (*délits*) pred *tribunal correctionnel*.

da se osigura nazočnosti i ispitivanje svjedoka obrane pod istim uvjetima kao i svjedoka optužbe (čl. 29. st. 2. t. 6. Ustava RH). Iz izričaja ustavnog teksta proizlazi da je okrivljenikovo konfrontacijsko pravo zajamčeno ne samo u fazi rasprave nego i tijekom prethodnog postupka, budući da je zajamčeno i osumnjičeniku. I sukladno praksi Europskog suda za ljudska prava, jamstva pravičnog postupka primjenjuju se od trenutka kada osoba stječe svojstvo optuženika u materijalnom smislu, odnosno čim je nadležna vlast o tome obavijesti ili poduzme mjeru kojom se bitno utječe na njezinu situaciju.⁷⁸ To znači da zakonski okvir minimalna prava obrane, pa tako i pravo okrivljenika da ispituje svjedoke optužbe kada se ispitivanje poduzima kao dokazna radnja, treba osigurati kako tijekom rasprave tako i tijekom prethodnog postupka. Drugo je pitanje mogućih dopuštenih ograničenja, koja mogu biti propisana samo kao iznimke od zajamčenog okrivljenikova prava da ispituje svjedoke optužbe (*supra*, 2.2.).

Republika Hrvatska još je 2007. godine u predmetu *Kovač protiv Hrvatske* osuđena pred Europskim sudom za ljudska prava zbog povrede okrivljenikova konvencijskog prava da ispituje svjedoka optužbe iz čl. 6. st. 3. d) Europske konvencije.⁷⁹ Međutim, Zakon o kaznenom postupku, izvorni kao i važeći tekst nakon nekoliko novela, među pravima okrivljenika sadržanim u čl. 64. st. 1. ZKP, od minimalnih prava obrane još uvijek ne proklamira samo ustavno pravo okrivljenika da ispituje ili daje ispitivati svjedoke optužbe i da zahtijeva da se osigura nazočnost i ispitivanje svjedoka obrane pod istim uvjetima kao i svjedoka optužbe iz čl. 29. st. 2. t. 6. Ustava RH, premda je mogućnost ostvarivanja tog prava ključni preduvjet aktivnog sudjelovanja okrivljenika u kaznenom postupku kao subjekta koji može ostvarivati svoja procesna prava, a ne tek kao pukog objekta različitih prisilnih radnji.⁸⁰ Štoviše, to pravo nije proklamirano niti u jednoj odredbi važećeg Zakona o kaznenom postupku. S druge strane, dokazna radnja ispitivanja svjedoka, koju državni odvjetnik provodi u svom uredu, bez prisutnosti obrane te samo iznimno na kontradiktornom dokaznom ročištu pred sucem istrage, već samim time što je uređena u okviru drugih dokaznih radnji implicira dokaznu snagu rezultata te radnje i mogućnost korištenja njezinim rezultatima na raspravi.

Za razliku od važećeg zakonskog teksta, Prijedlog novele u čl. 64. st. 1. t. 10. proklamira okrivljenikovo pravo da ispita suokrivljenike, svjedoke i vještake. Iako je riječ o unapređenju postojećeg zakonskog okvira, već je na prvi pogled jasno da sadržaj Ustavom zajamčenog prava iz čl. 29. st. 2. t. 6. Ustava RH u važnim segmentima nije unesen u zakonski tekst. Primjerice, nije proklamirano pravo da se osigura nazočnost i ispitivanje svjedoka obrane pod

⁷⁸ Opširnije vidjeti Ivičević Karas, E., *op. cit.* u bilj. 14, str. 1000-1002.

⁷⁹ Opširnije o presudi Europskog suda za ljudska prava *Kovač protiv Hrvatske* od 12. srpnja 2007. vidjeti *ibid.*, str. 999-1018.

⁸⁰ Vidjeti Trechsel, S., *op. cit.* u bilj. 9, str. 293.

istim uvjetima kao i svjedoka optužbe. Osim toga, zakonski izričaj kojim je propisano „pravo okrivljenika da ispita“, a ne „da ispituje“, upućuje na to da se predlagatelj Zakona odlučio proklamirati minimalni standard, prema kojemu okrivljenik ima pravo ispitati svjedoka optužbe barem jednom tijekom prethodnog postupka ili na raspravi, premda čl. 29. Ustava RH pruža i veće garancije pravičnog postupka od Europske konvencije.⁸¹

Međutim, upravo predložena konkretna zakonska rješenja koja će biti predmet razmatranja u daljnjem tekstu najviše relativiziraju značaj proklamacije okrivljenikovog prava da ispituje svjedoke.

4. OKRIVLJENIKOVO KONFRONTACIJSKO PRAVO TIJEKOM PRETHODNOG POSTUPKA

4.1. U istrazi

Uređujući istragu, Zakon o kaznenom postupku (čl. 216. st. 4.) kao i Prijedlog novele ZKP (čl. 216. st. 3. prema Prijedlogu novele) određuje dvojnu svrhu istrage. Tako je svrha istrage prikupljanje dokaza i podataka potrebnih da bi se moglo odlučiti hoće li se podignuti optužnica ili obustaviti postupak. Riječ je o dokazima koji se u pravilu ponovo izvode na raspravi koju karakterizira neposrednost, kontradiktornost, usmenost i javnost. Svrha istrage je i prikupljanje dokaza za koje postoji opasnost da se neće moći ponoviti na raspravi ili bi njihovo izvođenje bilo otežano. U ovom je slučaju riječ o dokazima koji neće moći biti izvedeni na kontradiktoran i neposredan način na raspravi, pa za dokaz koji se izvodi ispitivanjem svjedoka u određenim slučajevima Zakon o kaznenom postupku, kao i Prijedlog novele, predviđa provođenje kontradiktornog dokaznog ročišta pred sućem istrage.

Prijedlog novele predviđa mogućnost kontradiktornog ispitivanja svjedoka tijekom istrage na posebnom ročištu kod državnog odvjetnika, za razliku od važećeg teksta koji predviđa samo prisutnost okrivljenika i branitelja pri državnoodvjetničkom ispitivanju svjedoka koje je predložila obrana, ali ne i njihovo aktivno sudjelovanje na kontradiktornom ročištu (čl. 234. st. 3. ZKP). Prema Prijedlogu novele, kontradiktorno ispitivanje svjedoka na ročištu kod državnog odvjetnika bilo bi moguće samo tijekom istrage, pri čemu je značajno to što Prijedlog novele u odnosu prema važećem zakonskom tekstu širi krug kaznenih djela za koja se provodi istraga. Ipak, premda se prema

⁸¹ Primjerice, čl. 29. st. 4. Ustava RH izričito zabranjuje uporabu dokaza pribavljenih na nezakonit način u sudskom postupku. Đurđević, Z., Odluka Ustavnog suda RH o suglasnosti Zakona o kaznenom postupku s Ustavom, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 2/2012, str. 417.

Prijedlogu novele istraga provodi za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora teža od pet godina, obvezna je samo za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora teža od petnaest godina ili kazna dugotrajnog zatvora te ako postoji osnovana sumnja da je okrivljenik počinio protupravno djelo u stanju neubrojivosti (čl. 216. st. 1. i 2. prema Prijedlogu novele). Osim toga, predviđena je relativno široka mogućnost podizanja neposredne optužnice, jer za kaznena djela s propisanom kaznom zatvora težom od pet godina državni odvjetnik može podignuti optužnicu „i bez provođenja istrage ako rezultati provedenih radnji koji se odnose na kazneno djelo i počinitelja daju dovoljno osnova za podizanje optužnice“ (čl. 341. st. 3. prema Prijedlogu novele), pa je u tom smislu mogućnost kontradiktornog ispitivanja svjedoka na ročištu kod državnog odvjetnika ipak uža nego što se na prvi pogled čini.

4.1.1. Dokazno ročište

Prema važećem zakonskom tekstu (čl. 236. st. 1. ZKP), dokazno ročište provodi se kada je potrebno kao svjedoka ispitati dijete koje nije navršilo četrnaest godina života, ako svjedok neće moći biti ispitan na raspravi, ako je svjedok izložen utjecaju koji dovodi u pitanje istinitost iskaza ili ako se drugi dokaz neće moći kasnije izvesti. Prema Prijedlogu novele, dokazno ročište provest će se i onda kada je potrebno ispitati određene kategorije privilegiranih svjedoka, ako postoji bojazan da na raspravi neće iskazivati (čl. 236. st. 1. t. 2. prema Prijedlogu novele).⁸² Ova je odredba važna ima li se u vidu da Prijedlog novele ukida zabranu čitanja na raspravi zapisnika o prijašnjem ispitivanju privilegiranih svjedoka iz čl. 285. st. 1. t. 1.-3. ZKP ako oni nisu pozvani na raspravu ili su na raspravi izjavili da neće svjedočiti. Ispitivanjem svjedoka na dokaznom ročištu omogućuje se kontradiktorna metoda dobivanja njegova iskaza. Tako je predviđeno da se na raspravi mogu pročitati zapisnici o ispitivanju ako je svjedok bio upozoren da nije dužan svjedočiti, no odrekao se svog prava i svjedočio na dokaznom ročištu ili raspravi, odlučivši poslije uskratiti iskaz (čl. 431. st. 1. t. 4. prema Prijedlogu novele).

Svrha je dokaznog ročišta da se dokaz ispitivanjem svjedoka izvede na kontradiktoran način pred sudom, odnosno da okrivljenik već u ovoj fazi postupka ostvari svoje konfrontacijsko pravo za koje je izgledno da ga neće moći ostvariti na raspravi. Time će se iskazom svjedoka izvedenim na kontradiktoran način moći koristiti kao dokazom na raspravi te će se na njemu moći utemeljiti presuda.

⁸² Riječ je o privilegiranim svjedocima iz čl. 285. st. 1. t. 1.-3. ZKP: osoba s kojom je okrivljenik u braku ili izvanbračnoj zajednici, srodnici okrivljenika u ravnoj lozi, u pobočnoj lozi do trećeg stupnja zaključno te srodnici po tazbini do drugoga stupnja zaključno, posvojenik i posvojitelj okrivljenika.

4.1.2. Ročište pred državnim odvjetnikom

Nekontradiktorno ispitivanje svjedoka kao dokazna radnja u istrazi provodi se sukladno odredbama čl. 283-300. ZKP, u načelu bez prisutnosti obrane jer državni odvjetnik nije dužan pozvati niti okrivljenika niti branitelja. Jedino kada okrivljenik nakon primitka naloga o provođenju istrage predloži državnom odvjetniku poduzimanje dokazne radnje ispitivanja određenog svjedoka, državni odvjetnik dužan je obavijestiti osumnjičenika i branitelja o mjestu i vremenu ispitivanja svjedoka, kojem onda može prisustvovati obrana (čl. 234. st. 1. i 3. ZKP). Ako se državni odvjetnik ne složi s okrivljenikovim prijedlogom, odluku donosi sudac istrage (čl. 234. st. 2. ZKP). Glavni nedostatak opisanog rješenja jest taj što obrana ima pravo prisustvovati, ali ne i aktivno sudjelovati u ispitivanju svjedoka.⁸³

Za razliku od važećeg zakonskog teksta, Prijedlog novele predviđa ne samo nazočnost nego i mogućnost sudjelovanja obrane u ispitivanju svjedoka pred državnim odvjetnikom. Tako tijekom istrage državni odvjetnik na prijedlog okrivljenika može provesti dokaznu radnju ispitivanja svjedoka, o čijem mjestu i vremenu provođenja unaprijed obavještava okrivljenika i branitelja, u primjerenom roku i putem uređaja za telekomunikacije (čl. 234. st. 3. i 4. prema Prijedlogu novele). Okrivljenik lišen slobode koji želi prisustvovati ročištu bit će doveden, osim ako je raspravno nesposoban ili teško narušena zdravlja zbog čega nije u mogućnosti sudjelovati na ročištu. Novost je mogućnost okrivljenikova sudjelovanja na ročištu putem zatvorenog tehničkog uređaja za vezu na daljinu te propisivanje redoslijeda ispitivanja svjedoka i vještaka tako da, nakon nesmetanog iskaza, pitanja prvi postavlja državni odvjetnik, a potom okrivljenik i branitelj (čl. 234. st. 5. prema Prijedlogu novele). Riječ je dakle o kontradiktorno izvedenom dokazu ispitivanjem svjedoka, pa bi se zapisnik o poduzetoj radnji poslije mogao koristiti kao dokaz na raspravi.

Ispitivanje svjedoka na opisanome ročištu provodi državni odvjetnik, koji će poslije na raspravi biti stranka *stricto sensu*. U tom je smislu bitna razlika između zapisnika o kontradiktornom ispitivanju svjedoka u uredu državnog odvjetnika, s jedne, te zapisnika o kontradiktornom ispitivanju svjedoka na dokaznom ročištu pred sucem istrage, s druge strane. Ima li se u vidu sadržaj i smisao načela neposrednosti, koje između ostalog nalaže da se dokazi u izvornom obliku izvode pred sudom koji s dokazima treba ostvariti izravan kontakt, bilo bi znatno kvalitetnije rješenje da je Prijedlog novele predvidio

⁸³ Na taj nedostatak upozorila je i Đurđević, ističući da bi smislenim tumačenjem zakonskih odredbi trebalo omogućiti i aktivno sudjelovanje obrane u poduzimanju dokazne radnje ispitivanja svjedoka. Vidjeti Đurđević, Z., Suvremeni razvoj hrvatskoga kaznenog procesnog prava s posebnim osvrtom na novelu ZKP iz 2011., Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 2/2011, str. 339.

dodatnu procesnu garanciju u obliku obvezatnog audio-video snimanja provedene radnje ispitivanja svjedoka, s time da bi se snimka priložila zapisniku o ispitivanju.⁸⁴ Time bi se osnažilo posebno jamstvo obrane, a istovremeno omogućilo sudu da logički i psihološki ocjenjuje iskaz svjedoka dan pred državnim odvjetništvom, radi pouzdanijeg utvrđenja činjenica u kaznenom postupku.

4.2. Istraživanje

Prema važećem zakonskom tekstu, državni odvjetnik može i prije pokretanja istrage za kaznena djela s propisanom kaznom dugotrajnog zatvora, za koja je istraga obvezna, provesti radnju ispitivanja svjedoka ako postoji opasnost od odgode (čl. 213. st. 1. ZKP). U svim slučajevima kada istraga nije obvezna, državni odvjetnik ili po njegovu nalogu istražitelj može ispitati svjedoka ako postoji opasnost od odgode ili je poduzimanje te radnje svrhovito za odlučivanje o podizanju optužnice (čl. 213. st. 2. ZKP). Također, ako je počinitelj kaznenog djela nepoznat, državni odvjetnik ili istražitelj mogu ispitati svjedoka ako je to svrhovito za otkrivanje počinitelja ili postoji opasnost od odgode (čl. 214. st. 1. ZKP).⁸⁵ Niti u jednom od navedenih slučajeva državni odvjetnik nije dužan o poduzimanju radnje obavijestiti obranu te osigurati kontradiktornost provođenja radnje.

Prema Prijedlogu novele, u slučaju kada se ne provodi istraga, državni odvjetnik u okviru „istraživanja“ može sam provesti dokaznu radnju ispitivanja svjedoka, ili je naložiti istražitelju, ako je to svrhovito za odlučivanje o podizanju optužnice (čl. 213. st. 1. prema Prijedlogu novele). Nakon primitka obavijesti o poduzimanju dokaznih radnji, i okrivljenik može predložiti državnom odvjetniku poduzimanje dokaznih radnji odnosno sucu istrage održavanje dokaznog ročišta. Ako je ispitivanje svjedoka državnom odvjetniku predložila obrana, radnja će se provesti u prisutnosti okrivljenika i branitelja (čl. 213. st. 4. prema Prijedlogu novele). Štoviše, ako državni odvjetnik nije okrivljenika obavijestio o provođenju dokaznih radnji svrhovitih za odlučivanje o podizanju optužnice, a proveo je dokaznu radnju ispitivanja svjedoka, „okrivljenik ima pravo zahtijevati od državnog odvjetnika ponovno provođenje tih dokaznih radnji“. U slučaju neslaganja odluku donosi sudac istrage (čl. 213.a st. 1. i 2. prema Prijedlogu novele). Ako sudac istrage okrivljenikov zahtjev ocijeni osnovanim, naložit će državnom odvjetniku ponovno provođenje radnje ispitivanja svjedoka, uz prisutnost okrivljenika i branitelja, s time da se zapisnik o prijašnjem ispitivanju svjedoka izdvaja iz spisa i ne može se koristiti kao dokaz u postupku (čl. 213.a st. 2.-4. prema Prijedlogu novele).

⁸⁴ Vidjeti rješenja o kojima je raspravljala radna skupina. Đurđević, Z., *op. cit.* u bilj. 45, str. 58-59.

⁸⁵ Vidjeti Mrčela, M., *op. cit.* u bilj. 41, str. 180.

U predloženom zakonskom tekstu nije predviđena kontradiktornost opisane radnje ispitivanja svjedoka, a očito to i nije bila namjera zakonodavca s obzirom na obrazloženje predloženih izmjena. Predlagatelj tvrdi da se time dalje jačaju prava obrane kroz nazočnost obrane na takvom ispitivanju „kao kontrolnom mehanizmu“.⁸⁶ U obrazloženju stoji i: „budući da je riječ o provođenju dokaznih radnji ispitivanja svjedoka državnog odvjetnika, a ne okrivljenika“, to čl. 213.a st. 3. Prijedloga novele propisuje „samo pravo okrivljenikove nazočnosti takvoj radnji, koji zahtjev je već ispunjen i urednom dostavom poziva okrivljeniku i branitelju“.⁸⁷ Međutim, istovremeno sam Prijedlog novele predviđa da se „ispitivanje svjedoka po prijedlogu obrane provodi uz prisutnost okrivljenika i branitelja“ (čl. 213. st. 4. Prijedloga novele), što znači da se niti svjedoci obrane ne ispituju na kontradiktoran način. Upitan je i smisao ispitivanja svjedoka obrane i kvaliteta dobivenog iskaza ako obrana nije imala mogućnost postavljanja pitanja svjedoku i aktivnog sudjelovanja u pribavljanju tog iskaza, a zasigurno nije osigurano okrivljenikovo pravo obrane iz čl. 6. st. 3. d) Europske konvencije da ispituje ili daje ispitivati svjedoke optužbe, a niti da ispituje svjedoke obrane pod jednakim uvjetima kao svjedoke optužbe.

Moguće je zaključiti da su tijekom prethodnog postupka, prema Prijedlogu novele, kontradiktornost ispitivanja svjedoka i okrivljenikovo konfrontacijsko pravo zajamčeni kada se ispitivanje provodi u istrazi na dokaznom ročištu pred sucem istrage ili na ročištu kod državnog odvjetnika. U slučajevima kada se ne provodi istraga, kontradiktornost u ispitivanju svjedoka i ostvarenje konfrontacijskog prava zajamčeno je samo na dokaznom ročištu koje provodi sudac istrage u ograničenim slučajevima određenim zakonom. Time tijekom prethodnog postupka, osim dakle iznimno u istrazi, nije osigurano ostvarivanje okrivljenikova prava da ispituje svjedoke optužbe i da ispituje svjedoke obrane pod jednakim uvjetima kao svjedoka optužbe.

5. ČITANJE ZAPISNIKA O ISKAZU SVJEDOKA OPTUŽBE NA RASPRAVI

Sukladno načelima neposrednosti i usmenosti, u hrvatskom kaznenom procesnom pravu presuda se može temeljiti „samo na činjenicama i dokazima koji su izneseni na raspravi“ (čl. 450. ZKP), što znači da se dokazi u pravilu iznose u izvornom obliku i sud s njima dolazi u izravan dodir. Svrha načela neposrednosti jest da sudu omogući pouzdanije utvrđenje činjeničnog stanja, a strankama da saznaju za sadržaj dokaza protivne stranke i aktivno sudjeluju

⁸⁶ Obrazloženje uz Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku, *op. cit.* u bilj. 3, str. 125.

⁸⁷ *Ibid.*, str. 125.

u postupku zastupajući svoje interese, pa je stoga ono „izraz tzv. općih elemenata načela ‘pravičnog postupka’“,⁸⁸ uključujući i načela kontradiktornosti i jednakosti oružja.

Hrvatsko kazneno procesno pravo dopušta i određene iznimke od načela neposrednosti, koje se sastoje između ostalog u čitanju na raspravi zapisnika o prije poduzetim dokaznim radnjama ispitivanja osoba (svjedoka, vještaka, suokrivljenika ili već osuđenih sudionika u kaznenom djelu). Riječ je o široko postavljenim iznimkama, koje obuhvaćaju razloge vrlo različite prirode (čl. 431. st. 1. ZKP). Tako se zapisnik o nekontradiktorno pribavljenom iskazu svjedoka može pročitati ako su stranke o tome suglasne, što je najmanje sporna situacija s obzirom na to da okrivljenik može disponirati svojim konfrontacijskim pravom.

Osim toga, dopušteno je čitanje zapisnika o ispitivanju osoba koje su umrle, duševno oboljele ili se ne mogu pronaći, ili je njihov dolazak pred sud nemoguć ili znatno otežan zbog starosti, bolesti ili drugih važnih uzroka, premda je riječ o bitno različitim okolnostima koje ili onemogućuju ispitivanje svjedoka ili ga samo otežavaju. Naime, ako je svjedok umro, uistinu ga je nemoguće ponovo ispitati na kontradiktoran način, što je bitno različito od situacije kada je ispitivanje svjedoka otežano. Čitanje zapisnika dopušteno je i u slučaju da svjedok bez zakonskih razloga neće iskazivati na raspravi, što svakako nije okolnost koja bi trebala ići na štetu okrivljeniku, u smislu da o volji svjedoka ovisi ostvarenje njegova konfrontacijskog prava kao minimalnog prava obrane (čl. 431. st. 1. ZKP).

Zakonodavac međutim za sve te različite situacije ne predviđa različite uvjete za korištenje zapisnicima o iskazima svjedoka, nego njihovo čitanje široko dopušta.⁸⁹ Osim različitih uvjeta korištenja u svakoj od navedenih situacija, trebalo bi propisati da se presuda ne može temeljiti isključivo ili u odlučujućoj mjeri na nekontradiktorno pribavljenom iskazu svjedoka. Prijedlog novele također dopušta široku uporabu na raspravi zapisnika o prijašnjem ispitivanju svjedoka, međutim razlikuje zapisnike o kontradiktornom ispitivanju svjedoka na dokaznom ročištu ili na ročištu državnog odvjetnika.

5.1. Zapisnici o kontradiktornom iskazu

Prijedlog novele predviđa da se na raspravi mogu pročitati u cijelosti ili djelomično zapisnici o iskazu svjedoka dobivenog kontradiktornim ispitiva-

⁸⁸ Krapac, D., *op. cit.* u bilj 4, str. 117.

⁸⁹ Glede mogućnosti čitanja zapisnika o iskazu svjedoka danom pred državnim odvjetnikom ili na dokaznom ročištu vidjeti rješenja koja je usvojila radna skupina Ministarstva pravosuđa osnovana 11. listopada 2012., no koja nisu ušla u prvobitni Nacrt prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku, niti su kasnije unesena u Prijedlog novele. Đurđević, Z., *op. cit.* u bilj. 45, str. 57- 62.

njem na dokaznom ročištu pred sucem istrage ili na ročištu pred državnim odvjetnikom (čl. 411. st. 3. prema Prijedlogu novele). Međutim, mogućnost čitanja na raspravi i uporaba pri donošenju presude zapisnika o kontradiktorno pribavljenom iskazu svjedoka tijekom prethodnog postupka nije sporna iz aspekta načela kontradiktornosti i okrivljenikova konfrontacijskog prava. Doduše, na ročištu pred državnim odvjetnikom nije ostvaren onaj aspekt načela kontradiktornosti prema kojemu okrivljenik ima pravo sudjelovati u izvođenju dokaza pred sudom, pa u tom smislu rezultat ispitivanja na dokaznom ročištu pred sucem istrage i ročištu pred državnim odvjetnikom nije usporediv.

Prijedlog novele predviđa i da se iskazi svjedoka unose u zapisnik „tako da se prikaže njihov bitni sadržaj“, pri čemu se u zapisnik unose samo odstupanja ili dopune prijašnjeg iskaza.

Prijedlog novele među iznimke od načela neposrednosti predviđene u čl. 431. ZKP uvrštava i mogućnost čitanja zapisnika o iskazu privilegiranog svjedoka, ako se najprije odrekao svog prava i iskazivao na dokaznom ročištu ili raspravi, a kasnije je u postupku odlučio uskratiti svoj iskaz.⁹⁰ To znači da iskaz privilegiranog svjedoka mora biti pribavljen na kontradiktoran način pred sudom da bi se zapisnik o ispitivanju mogao čitati na raspravi i koristiti kao dokaz (*supra*, 4.1.1.).

5.2. Zapisnici o nekontradiktornom iskazu

Prijedlog novele, kao i važeći tekst, i dalje predviđa mogućnost uporabe na raspravi zapisnika o državnoodvjetničkom nekontradiktornom ispitivanju svjedoka tako da se na raspravi „može pročitati raniji iskaz ili dio iskaza“ svjedoka, i to “u dijelu koji sadrži odstupanja“ (čl. 411. st. 4. prema Prijedlogu novele). Prijedlog novele predviđa i reprodukciju snimke takvog iskaza, premda odredbe o poduzimanju dokazne radnje ispitivanja svjedoka u pravilu ne predviđaju audio-video snimanje, osim u posebnim situacijama, primjerice uvijek kada se provodi suočenje, a moguće je ako se ispitivanje obavlja preko tumača ili ako se svjedoci zbog starosti, zdravstvenog stanja ili invaliditeta ne mogu odazvati pozivu.

Prema Prijedlogu novele u čl. 431. st. 2. predviđa se nova posebna iznimka od načela neposrednosti te se izrijekom propisuje da se mogu pročitati zapisnici o dokaznoj radnji ispitivanja svjedoka ili vještaka koja nije provedena na kontradiktornom dokaznom ročištu pred sucem istrage ili na kontradiktornom ročištu pred državnim odvjetnikom, s jednim zahtjevom da se „na tim zapisnicima ne može isključivo ili u odlučujućoj mjeri temeljiti osuđujuća

⁹⁰ Vidjeti *ibid.*, str. 21-22.

presuda“.⁹¹ Time Prijedlog novele uvodi relativnu dokaznu zabranu uporabe zapisnika o iskazu svjedoka te negira proklamirano pravo okrivljenika da ispita svjedoke iz čl. 64. st. 1. t. 10. prema Prijedlogu novele.

6. UMJESTO ZAKLJUČKA: KRITIČKI O NOVOJ RELATIVNOJ DOKAZNOJ ZABRANI

U usporedbi s uređenjem dokazne snage rezultata istrage, najveća novost koju donosi Prijedlog novele jest izričito propisivanje mogućnosti čitanja na raspravi državnoodvjetničkih zapisnika o prethodnim nekontradiktornim ispitivanjima svjedoka i vještaka, u cijelosti ili djelomično, s jednim zahtjevom da se „na tim zapisnicima ne može isključivo ili u odlučujućoj mjeri temeljiti osuđujuća presuda“ (čl. 431. st. 2. prema Prijedlogu novele). Premda u obrazloženju uz Prijedlog novele stoji da je novom odredbom čl. 431. st. 2. ograničena dokazna snaga nekontradiktorno izvedenih dokaza tako da se na njima isključivo ili u odlučujućoj mjeri ne može temeljiti osuđujuća presuda, pozivanjem na praksu Europskog suda za ljudska prava, i konkretno presudu u predmetu *Kovač protiv Hrvatske*,⁹² predloženim rješenjem i dalje se ignorira okrivljenikovo pravo da ispituje svjedoke optužbe iz čl. 6. st. 3. d) Europske konvencije i čl. 29. st. 2. t. 6. Ustava Republike Hrvatske kao jedino od minimalnih prava obrane koje je izravno vezano uz problematiku pribavljanja i izvođenja dokaza u kaznenom postupku.⁹³ Pitanje (ne)mogućnosti uporabe na raspravi kao dokaza zapisnika o nekontradiktorno pribavljenom iskazu svjedoka je ključno jer će u nekim slučajevima upravo o upotrebljivosti takvog dokaza ovisiti donošenje osuđujuće ili oslobađajuće presude.⁹⁴

Točno je da prema praksi Europskog suda za ljudska prava okolnost što okrivljenik ni u jednoj fazi postupka nije imao priliku ispitati svjedoka optužbe sama po sebi ne povlači povredu čl. 6. Europske konvencije ako se osuđujuća presuda ne temelji isključivo ili u odlučujućoj mjeri na nekontradiktorno pribavljenom iskazu svjedoka. Međutim to se stajalište primjenjuje u slučajevima opravdanih ograničenja konfrontacijskog prava, kada čitanje i korištenje zapisnika o iskazu svjedoka može biti samo opravdana iznimka. Okrivljenik mora imati mogućnost ispitati svjedoke optužbe, a svako ograničenje tog njegova prava mora biti apsolutno nužno. I razmotrena talijanska, francuska i

⁹¹ Time se ponavlja dokazna zabrana već proklamirana u čl. 411. st. 4. prema Prijedlogu novele.

⁹² Obrazloženje uz Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku, *op. cit.* u bilj. 3, str. 163.

⁹³ Trechsel, S., *op. cit.* u bilj. 9, str. 293.

⁹⁴ *Ibid.*

njemačka poredbenopravna rješenja ograničuju uporabu na raspravi zapisnika o nekontradiktorno pribavljenim iskazima svjedoka te načelno zabranjuju njihovo korištenje pri donošenju presude, uz eventualno određene dopuštene i regulirane iznimke.

Stoga ne preostaje drugo nego zaključiti da je pogrešan pristup predlagatelja zakonodavne reforme u uređenju ove materije. Naime, jedini način da se na legislativnoj razini ispuni pozitivna obveza iz čl. 6. st. 1. i. 3. Europske konvencije i preveniraju moguće povrede okrivljenikova konfrontacijskog prava jest uspostavljanje adekvatnog zakonskog okvira koji, između ostalog, neće dopuštati utemeljenje osuđujuće presude na nekontradiktorno pribavljenim iskazima svjedoka. Važno je da Zakon o kaznenom postupku proklamira okrivljenikovo pravo da ispituje svjedoke optužbe kao jedno od konvencijskih i ustavnih minimalnih prava obrane. Mogućnost dopuštenih ograničenja, koja su ponekad uistinu nužna i opravdana, ne treba tumačiti na način da cijeli zakonski okvir može biti ustrojen tako da negira okrivljenikovo konfrontacijsko pravo time što omogućuje korištenje zapisnicima o državnoodvjentičkom nekontradiktornom ispitivanju svjedoka na raspravi i u donošenju presude praktički bez ograničenja, pod jedinim uvjetom da presuda ne bude utemeljena isključivo ili u odlučujućoj mjeri na tom dokazu. Na kraju, moguće je zaključiti da je šteta što predlagatelj zakona nije prihvatio razrađena rješenja koja je usvojila radna skupina za izradu Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku koja bi omogućila zadovoljavajuće rješenje važnog pitanja dokazne snage rezultata istrage.⁹⁵

LITERATURA

1. Ascensi, L., *Du principe de la contradiction*, L.G.D.J., Paris, 2006.
2. Ashworth, A., *Human Rights, Serious Crime and Criminal Procedure*, Sweet & Maxwell, London, 2002.
3. Beulke, W., *Strafprozessrecht*, C. F. Müller Verlag, Heidelberg, 2005.
4. Bonfils, P., Vergès, E., *Travaux dirigés de droit pénal et de procédure pénale*, Litec, Paris, 2004.
5. Bück, V., *Le Conseil Constitutionnel et les réformes pénales récentes*, u: *Le nouveau procès pénal après la loi Perben II*, Dalloz, Paris, 2004.
6. *Code de procédure pénale*, Dalloz, Paris, 2012.
7. Đurđević, Z., Odluka Ustavnog suda RH o suglasnosti Zakona o kaznenom postupku s Ustavom, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 2/2012, str. 409-438.
8. Đurđević, Z., Osvrt na rezultate rada radne skupine Ministarstva pravosuđa za usklađivanje Zakona o kaznenom postupku s Ustavom Republike Hrvatske, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 1/2013, str. 3-100.
9. Đurđević, Z., Procesna jamstva obrane prema suokrivljeniku kao svjedoku optužbe, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 2/2009, str. 783-808.

⁹⁵ Vidjeti *supra*, bilj. 45.

10. Đurđević, Z., *Suvremeni razvoj hrvatskoga kaznenog procesnog prava s posebnim osvrtom na novelu ZKP iz 2011.*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 2/2011, str. 311-357.
11. Fedorova, M., *The Principle of Equality of Arms in International Criminal Proceedings*, Intersentia, 2012.
12. Ferrua, P., *Nel segno del „giusto processo“: una seconda ondata „attuativa“ dell’art. 111 Cost.?*, u: *Il processo penale tra politiche della sicurezza e nuovi garantismi* (ed. Giuseppe Di Chiara), G. Giappichelli editore, Torino, 2003., str. 351-366.
13. Gunichard, S., Buisson, J., *Procédure pénale*, Litec, Paris, 2009.
14. Harris, D. J., O’Boyle, M., Bates, E. P., Buckley, C. M., Harris, O’Boyle & Warbrick *Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford University Press, 2009.
15. Huber, B., *Criminal Procedure in Germany*, u: *Criminal Procedure in Europe*, Vogler/Huber eds., Duncker & Humblot, Berlin, 2008., str. 269-371.
16. Ivičević Karas, E., *Okrivljenikovo pravo da ispituje svjedoke optužbe u stadiju istrage kao važan aspekt načela jednakosti oružja stranaka u kaznenom postupku (u povodu presude Europskog suda za ljudska prava u predmetu Kovač protiv Hrvatske)*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 2/2007, str. 999-1018.
17. Krapac, D., *Kazneno procesno pravo*, Prva knjiga: Institucije, Narodne novine, Zagreb, 2012.
18. Lonati, S., *Il diritto dell’accusato a „interrogare o fare interrogare“ le fonti di prova a carico*, G. Giappichelli Editore, Torino, 2008.
19. Mrčela, M., *Svjedoci u kaznenom postupku - ispitivanje svjedoka kao dokazna radnja*, Narodne novine, Zagreb, 2012.
20. Roxin, C., Schünemann, B., *Strafverfahrensrecht*, Verlag C. H. Beck, München, 2012.
21. Ruggieri, F., Marcolini, S., *Italy*, u: *Toward a Prosecutor for the European Union*, Volume 1, *A Comparative Analysis*, ed. Ligeti, K., Hart Publishing, 2013., str. 368-404.
22. Saint-Pierre, F., *Le guide de la défense pénale*, Dalloz, Paris, 2005.
23. Sudre, F., *Droit européen et international des droits de l’homme*, Presses universitaires de France, Paris, 2011.
24. Sudre, F., Marguénaud, J.-P., Andriantsimbazovina, J., Gouttenoire, A., Levinet, M., *Les grands arrêts de la Cour européenne des Droits de l’Homme*, Presses Universitaires de France, 2011.
25. Summers, S. J., *Fair Trials The European Criminal Procedural Tradition and the European Court of Human Rights*, Hart Publishing, 2007.
26. Trechsel, S., *Human Rights in Criminal Proceedings*, Oxford University Press, 2005.
27. Vogler, R., *Criminal Procedure in France*, u: *Criminal Procedure in Europe*, Vogler/Huber eds., Duncker & Humblot, Berlin, 2008., str. 171-268.
28. Weigend, T., *Germany*, u: *Toward a Prosecutor for the European Union*, Volume 1, *A Comparative Analysis*, ed. Ligeti, K., Hart Publishing, 2013., str. 264-306.

Summary

PROBATIVE FORCE OF INVESTIGATION RESULTS ACCORDING TO THE PROPOSAL OF THE NEW CRIMINAL PROCEDURE ACT

This paper deals with the issue of the probative force of investigation results, or, in other words, with the issue of the possible use at a trial of the records of the non-adversarial statement of the witness, which is important in view of the requirements of the adversarial principle as a general element of a fair trial, and of the defendant's right to examine the witnesses of the prosecution as a minimum right of defence. The issue of the probative force of investigation results is considered from the perspective of the constitutional framework and the fundamental principles of criminal procedure law, the case law of the European Court of Human Rights, some comparative legal examples, and specific solutions included in the proposal of the amended Criminal Procedure Act of November 2013. A special critique is made on the proposed possibility to read at the trial the state attorney's records of the earlier non-adversarial examination of the witness, which is not provided as an admissible derogation in certain justified situations and under certain conditions, but is in effect a rule, with the sole requirement that "a conviction may not exclusively, or to a decisive extent, be based on these records".